

8.6 ČERNÁ JE BÍLÁ

Cíle lekce

- 1) Žák ví, jakou roli má zákon v demokratické společnosti.
- 2) Žák zná projevy oslabování demokracie.
- 3) Žák umí zdůvodnit svůj názor a vysvětlit svůj postoj.

Časová dotace: 45–90 minut

Věk: 2. stupeň ZŠ, SŠ

Komiks byl vypracován díky laskavému svolení Petera Pomerantseva podle kapitoly A pak se probudíte a, můj bože, je z vás trestanec v knize Nic není pravda, všechno je možné. Surreální srdce nového Ruska. Formulace textu v komiksu nejsou vždy doslovnými citacemi z knihy, neboť bylo třeba přizpůsobit text danému rozsahu.

Poděkování patří také vstřícnému přístupu nakladatelství Dokořán, s. r. o..

Pomerantsev, P.: Nic není pravda, všechno je možné. Surreální srdce nového Ruska. Dokořán, s. r. o., 2016, str. 90–115.

EVOKACE

1. Sdělte žákům, že se budete zabývat příběhem, který souvisí s otázkou spravedlnosti. Nejprve zadejte, aby žáci sepsali metodou pětilístek výrazy k pojmu SPRAVEDLNOST (viz níže). Nechte žákům cca 5 minut na sepsání a vyzvěte dobrovolníky, aby své texty přečetli.

Metoda pětilístek: Shrňte výrazy k zadanému pojmu, tématu, podle následujících pravidel:

1. řádek: napište jedním slovem zastřešující hlavní námět, téma (obvykle podstatné jméno).
2. řádek: napište dvě slova, která vyjadřují podstatné vlastnosti námětu (obvykle přídavná jména, odpověď na otázku: Jaký je námět?).
3. řádek: tři slova vyjadřující dějovou složku námětu (obvykle tři slovesa, odpověď na otázku: Co dělá? Co se s ním děje?).
4. řádek: věta o čtyřech slovech (sloveso může chybět), která vyjadřuje námět.
5. řádek: jednoslovné synonymum, které vyjadřuje podstatu námětu.

Viz: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/petilistek>

UVĚDOMĚNÍ

1) Rozdělte žáky do skupin, nejlépe po čtyřech, a procházejte celý komiks s příběhem Jany Jakovlevové podle knihy Petera Pomerantseva po jednotlivých stranách postupně metodou čtení s předvídáním (viz <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/cteni-s-predvidanim>). Ujistěte se, že se žáci cítí bezpečně a mají jistotu, že mohou říkat otevřeně své názory. Stanovte pravidla typu: respektujeme názory druhého, neurážíme druhé pro odlišné názory a nevyjadřujeme se vulgárně. Sdělte, že nyní se postupně dozvědí příběh, který se odehrál v prvním desetiletí 21. století v Rusku, a že v průběhu čtení se budete společně nad příběhem zamýšlet a předvídat, jak se příběh dále vyvine.

Rozdejte pracovní list 1A s první stranou komiksu. Nechte každého v klidu komiks pročit a posléze žáky vyzvěte, aby ve skupině shrnuli podstatu textu a shodli se na tom, jak bude dál příběh pokračovat. Skupiny představí svoje předpovědi. Takto projděte postupně s žáky pracovní listy 1B – 1F s šesti stranami komiksu.

Daný postup umožní lepší porozumění ději a promýšlení souvislostí, které se v příběhu odehrávají. Využijte „předvídání“ k širší diskuzi nad textem. Podněcujte k zamyšlení a vyjádření vlastního názoru. Doptávejte se na porozumění. Pokud zjistíte, že žáci něčemu nerozumí, zkuste je navést otázkami k lepšímu pochopení, případně sdělte potřebné informace

nebo vysvětlíte souvislosti. Politický kontext celé kauzy je poměrně komplikovaný, proto předkládáme jako podklad pro pedagoga vybrané části kapitoly A pak se probudíte a, můj bože, je z vás trestanec knihy Petera Pomerantseva, aby pedagog mohl informace případně vysvětlit nebo doplnit.

2) Následně rozdejte žákům pracovní list 2 se sepsanými znaky autoritativního státu a zadejte, aby:

- *uvážili, zda nějaký ze znaků lze najít v tom, co se stalo Janě Jakovlevové;*
- *navrhli, o jaké znaky se jedná.*

Dále jim do skupin zadejte, aby prošli článek 5–12 ilustrované publikace Deklarace lidských práv vydané OSN: https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf. Vyzvěte žáky, aby:

- *posoudili, zda je možné v příběhu Jany Jakovlevové najít porušení nějakého z článků Deklarace;*
- *sestavili argumenty, proč byl daný článek porušen.*

3) Skupiny prezentují své výstupy a následuje diskuze. Když všechny skupiny sdělí své návrhy, sdělte, že se jedná o znaky autoritativního státu. Jako podklad pro diskuzi doporučujeme přečíst kapitoly 1, 2 a 5 metodiky Křehkost demokracie a podklad pro pedagoga z lekce *Kdo bude mluvit, když ne ty?* (Základní informace lze dohledat také například na Wikipedii: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Autoritarismus>) V pracovním listu 2 tematizují omezování občanských práv a prosazování nedemokratických pravidel body 1.1. a 4.1. Dále je možné vznášet hypotézu k bodu 3.3., neboť změna zákona umožňuje stanovit trest na základě označení chemikálie za drogu, které neodpovídá skutečnosti. Dále 4.2., protože celá kauza má sloužit jako odstrašující příklad, tedy lze poukazovat na vyhrožování tresty směrem k občanské společnosti. Vysvětlíte, že se jedná o znaky autoritativního režimu podle pojetí Juana Linze (viz metodika kapitola 5 a na Wikipedii: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Autoritarismus>). U dalších bodů nelze dávat jednoznačnou souvislost, neboť teze se týkají „oponentů“ nebo „politických soupeřů“ a Jana Jakovlevová nebyla politicky aktivní a nekritizovala stávající režim.

REFLEXE

1. Rozdejte žákům pracovní list 3 s citací z knihy Timothy Snydera *Tyranie*. Nechte žáky citaci přečíst a zadejte jim, aby metodou volného psaní psali na téma:

– *Jak mohu já ovlivnit, jak funguje stát, ve kterém žiji?*

Vyzvěte dobrovolníky, aby své texty přečetli. Můžete nakonec vyzvat žáky, aby na jeden flipchart sepsali v bodech své náměty z volného psaní a flipchart vyvěste ve třídě.

PŘÍLOHA 1

– DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE K POLITICKÉMU KONTEXTU – VÝBĚR CITACÍ Z KNIHY: NIC NENÍ PRAVDA, VŠECHNO JE MOŽNÉ. SURREÁLNÉ SRDCE NOVÉHO RUSKA. (PODKLAD PRO PEDAGOGA)

Předkládáme výňatky z kapitoly A pak se probudíte a, můj bože, je z vás trestanec, které trochu více přibližují komplikovaný politický kontext celé kauzy Jany Jakovlevové.

Viktor Čerkesov se narodil v roce 1950 v Leninradě u přístavu v rodině přístavního dělníka. Jako chlapec z dělnické rodiny narukoval rovnou ze školy do armády. Právě tehdy údajně vstoupil do KGB – pro mladíka bez konexí to byla cesta nahoru. KGB ho vyslala studovat práva na Petrohradskou univerzitu, do stejné třídy, v níž studoval mladý muž, jenž se, měl stát prezidentem, a spřátelili se. Tak jako prezident i on byl špatný student. V roce 1975 nastoupil Čerkesov k pátému odboru leningradské KGB, který měl na starosti zatýkání disidentů a non-konformních myslitelů. Někteří příslušníci KGB považovali práci na pátém odboru za podřadnou ve srovnání s hrdinskými činy opravdové špionáže. V sedmdesátých letech Čerkesov pracoval na chytání, zastrasování a zavírání členů podzemních náboženských a feministických skupin. Stal se šéfem odboru. V roce 1982 osobně vedl vyšetřování prvních sovětských nezávislých odborů, SMOT. Jedním z vyslýchaných byl Vjačeslav Dolinin:

Čerkesov byl šedivý, tupý člověk. Jeho jedinou silnou stránkou bylo, že uměl lhát bez uzardění. Když vešel dovnitř nadřizený, hned vyskočil, byl velmi úslužný a oddaný [vzpomíná Dolinin]. Vyhrožoval nám: „Nebijeme vás, i když takové pro-středky můžeme použít.“ Ale nebyl nijak výjimečně zlý, ani velký detektiv. Většinu mých disidentských aktivit se mu nepodařilo odhalit.

Igor Bunič mezi lety 1980 a 1982 svědčil v několika Čerkesovových případech:

Při vyslýchání se Čerkesov držel zásady vyslovené velitelem

tajné policie za carevny Alžběty v 18. století Alexandrem Šuvalovem: „Vždy udržuj obviněného ve zmatku.“ Na začátku výslechu položil Čerkesov na stůl před disidenta tři listy papíru. Na každém byl jeden zákon, podle něhož by disident mohl být obviněn – všechny byly formulovány velmi podobně, ale tresty se značně lišily:

Zákon 190, „šíření antisovětských myšlenek“, obvykle trestaný nuceným pobytem v psychiatrické léčebně,

Zákon 70, o „antisovětské propagandě“, za nějž obvykle hrozilo pětileté vězení,

a Zákon 64, o „zradě Sovětského svazu“, u něhož následoval trest smrti zastřelením.

Když disident spolupracoval a udával, jeho případ byl kvalifikován podle zákona 190 s podmíněným trestem. Když jste nespolupracovali, byli jste obviněni podle jednoho ze zbývajících zákonů.

Další disidenti, které Čerkesov vyslýchal, popsali, jak mu při výsleších telefonovala dcera. Zvedl telefon, něžně se usmál a změnil tón: „Drahoušku, teď vyslychám.“ Měl kágébáckou schopnost rozdvajit na požádání osobnost.

Ale Čerkesov také špatně odhadoval historii. V roce 1988, když byla perestrojka v plném proudu, rozjel vyšetřování nové „Demokratické aliance“, skupiny aktivistů vyzývajících k rozpadu SSSR. Byl to poslední případ v SSSR souzený podle protidisidentského „zákona 70“. Čerkesov svolal tiskovou konferenci, na níž oznámil, že odhalil významné antisovětské spiknutí. Byla to fraška – z mladých aktivistů se brzy stali poslanci dumy a zákon byl zrušen. Během dvou let SSSR neexistoval.

Po roce 1991 se Čerkesov stal náčelníkem petrohradské KGB, a to s podporou svého přítele, budoucího prezidenta, který byl zástupcem ředitele úřadu primátora. Když se mladý prezident přesunul do Moskvy, aby se ujal funkce šéfa FSB (nástupce KGB), Čerkesov se přesunul s ním a stal se jeho zástupcem. V Moskvě se říkalo, že po inauguraci prezidenta Čerkesov očekával, že se stane šéfem FSB. Ale přednost dostal Nikolaj Patrušev, taktéž absolvent petrohradské KGB ze 70. let, ale z mnohem prestižnějšího kontrarozvědného odboru. Čerkesovovi dal prezident FKS, ten nejméně důležitý z bezpečnostních orgánů. Počínaje rokem 2006 zahájil FKS sérii tahů za účelem zmocnění se chemického a farmaceutického průmyslu. U řady chemikálií se přes noc změnil status z chemických nebo farmaceutických látek na narkotika. V lékárnách, které prodávaly potravinové doplňky, se rozběhly razie, veterináři, kteří dávali kočkám a koním ketamin, byli předváděni na policejní služebny a ředitelé chemických společností jako Jana byli náhle informováni, že jsou drogoví dealeri. Plán byl „rozdrtit“ tato odvětví. Jana se měla houpat na šibenici u silnice jako varování všem, co je čeká, když nebudou souhlasit s FKS.

Čerkesov měl nepřátele.

Snažil se dokázat prezidentovi, že Patrušev, jeho soupeř a šéf FSB, je slabý článek. Prezident Čerkesova povzbuzoval – svěřil FKS zodpovědnost za vyšetřování machinací se clem na čínsko-ruské hranici, za nimiž údajně stála FSB. Takové vyšetřování bylo zcela

mimo působnost FKSΝ – je možné, že to, že jej prezident svěřil Čerkesovovi, znamená, že mu dává přednost před Patruševem?

Ale Patrušev a FSB se nehodlali vzdát snadno.

Stejně jako Čerkesov vyšetřoval Patruševa, tak i Patrušev podporoval ty, kteří bojovali s Čerkesovem. Takže když se FSB dozvěděla o Janině příběhu, postarali se o to, aby policie nezasáhla proti demonstracím a aby o protestech referovaly ty správné noviny a televize. Toto byl jeden z důvodů, proč „liberální“ noviny a televize existovaly – aby mohl mít jeden mocenský hráč zbraň, kterou může udeřit na jiného mocenského hráče. S každým dnem byl Janin příběh známější. Říkali mu „případ chemiků“, po vzoru stalinské čistky známé jako „případ lékařů“.

Kdyby se Jana, její rodiče a Černousov nerozhodli bojovat, nic z toho by se nikdy nestalo. Bez prvního impulsu disentu by se nic neobjevilo. Ale zároveň by to samo o sobě nestačilo. Abyste v Rusku něčeho docílili, musíte být schopni statečně protestovat a zároveň jako Machiavelli umět poštvat jeden klan proti druhému.

Mezitím (v době soudu s Janou Jakovlevovou, pozn. red.) se na výšinách kremelského Olympu rozhodla ta opravdu rozhodující bitva. O konfliktu mezi Čerkesovem a Patruševem se začalo mluvit jako o „válce čekistů“. Čerkesovovi lidé zatkli generály FSB zapletené do podvodů na čínské hranici. Patruševovi lidé se pomstili tak, že zatkli nejvyšší generály FKSΝ na letišti Domodědovo, kde je uprostřed letiště obklopila zásahová jednotka v kuklách a odvěkla je do vězení (natáčelo se tam tehdy Vítež--sbohem, ale zátař zmeřkali). Těžká opona od--dělující akcionáře ruského státu od publika se na několik vzácných měsíců roztáhla. Elity země byly rozdělené půl na půl mezi zastánce Patruševa a Čerkesova. Z Kremlu nepřicházely žádné instrukce, a tak si televizní stanice a noviny musely vybrat. Čerkesov napsal komentář do deníku Kommersant, který vešel ve známost jako čekistova deklarace: „Jen my čekisté jsme zachránili Rusko před zničením,“ napsal. „Musíme se sjednotit.“ Čerkesov porušil základní pravidlo – veřejně promluvil o konfliktu uvnitř: Proč to udělal? Je možné, že ho prezident tajně povzbuzoval? Kde je prezident? Nedokáže udržet své klany pod kontrolou? Poprvé za tu dobu, kdy byl prezidentem, vypadal slabý. Že by se mu moc vymykala z rukou?

Ne. Jen čekal na svou chvíli. Oba muži se kompromitovali – Čerkesov skandály kolem FKSΝ a dopisem v Kommersantu a Patrušev tím, co vyšlo najevo ohledně pašování mezi Ruskem a Čínou. Netrvalo to ani týden a oba přišli o funkce. Prezident se jedním tařem zbavil dvou potenciálních vyzyvatelů. Sežrali se na-vzájem. I prezidentovým odpůrcům nezbylo než tiše aplaudovat.

(Pomerantsev, P.: *Nic není pravda, všechno je možné. Surreálné srdce nového Ruska. Dokořán*, s. r. o., 2016, str. 104–106, 110–111, 114–115.)

Stručný článek z českých médií na portálu TÝ-DEN.cz, který informuje o „bojích ruských tajných služeb“, o kterých se zmiňuje Peter Pomerantsev: https://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/rusko-a-okoli/rusko-ohrozuji-boje-mez-tajnymi-sluzbami_25738.html?showTab=nejnovejsi

Recenze na knihu Petera Pomerantseva: <http://www.bubinekrevolveru.cz/ruska-diktatura-nove-doby>

Zde je stručné shrnutí k současnému režimu Ruské federace: <https://www.encyclopediaofmigration.org/ideologie-soucasneho-ruskeho-rezimu>

Pro zájemce rozhovor Rusko neřídí Putin, ale banda čekistů s bývalým ruským politikem Andrejem Korčaginem, který vypovídá o své zkušenosti s etablováním některých významných politiků Ruské federace s poměrně konkrétními detaily: <http://tapolitika.cz/ze-sveta/ruska-mozaika/rusko-neridi-putin-ale-banda-cekistu/>

PRACOVNÍ LIST 1A

PROBUDÍTE SE A JE Z VÁS TRESTANEC...

JANA JAKOVLEVOVÁ SI ZALOŽILA FIRMU VE SVÝCH 20 LETECH. TEĎ JE JÍ 34, ŽIJE SE SVÝM PŘÍTELEM ALEXEJEM A VE FIRMĚ MAJÍ DESÍTKY ZAMĚSTNANCŮ. JE TO TEN DRUH PODNIKU, JAKÝ MÁLOKDY UPOUTÁ POZORNOST NA VEŘEJNOSTI, ALE VYDĚLÁVÁ SLUŠNÉ PENÍZE: DOVÁŽÍ A PRODÁVÁ PRŮMYSLOVÁ ČISTIDLA PRO TOVÁRNÍ A VOJENSKÉ ZÁKLADNY. JANA POCHÁZÍ Z VĚDECKÉ RODINY, JEJÍ OTEC PŘEDNÁŠEL CHEMII A ONA TEĎ VYDĚLÁVÁ PENÍZE V CHEMICKÉM PRŮMYSLU. SOVĚTSKÉ ZNALOSTI SE PŘESTAVĚLY V POSTSOVĚTSKOU EKONOMIKU.

V PONDĚLÍ RÁNO SI JANA JAKO OBVYKLE ZAŠLA DO FITNESS. **FKN** (PROTIDROGOVÁ AGENTURA) NAVŠTĚVOVALA JEJÍ KANCELÁŘ V POSLEDNÍCH MĚSÍCÍCH PRAVIDELNĚ. MASKOVANÍ MUŽI PŘEVĚDLI RAZII V ÚČTÁRNĚ. NIC ZVLÁŠTNÍHO - TO SE V RUSKU DĚJE PRAVIDELNĚ V KAŽDÉ FIRMĚ.

JANA LISTUJE VE SLOŽCE POLICIE. V NÍ JSOU FOTOKOPIE ÚČTŮ A TRANSAKCE JEJÍ FIRMY. TO, CO BĚŽNĚ DĚLAJÍ KAŽDÝ DEN. NIC NECHÁPE.

DIETHYLETER JE CHEMICKÉ ROZPOUŠTĚDLO. JANINA FIRMA NA NĚM POSTAVILA CELÉ SVÉ PODNIKÁNÍ - DOVÁŽELA HO Z FRANCIE A PRODÁVALA DÁL.

JAKOVLEVOVÁ JE VYSOCE NEBEZPEČNÝ ZLOČINEC. SKRÝVALA SE PŘED NÁMI. MUSELI JSME JI VYPÁTRAT A DOPADNOUT. JE TŘEBA JI ZADRŽOVAT AŽ DO KONÁNÍ SOUDNÍHO PROCESU.

SKUTEČNOST JE TO, CO ONI ŘEKNOU.

PRACOVNÍ LIST 1B

NALOŽILI JI DO ANTONU A VYRAZILI DO VĚZNICE.

V RUSKU SHLEDAJÍ SOUDY 99 % OBVINĚNÝCH VINNÝMI. DAŇOVÍ POLICISTÉ BUĎ POTŘEBOVALI NAPLNIT NĚJAKÉ KVÓTY POČTU ZADRŽENÝCH, NEBO CHTĚLI NĚKoho JINÉHO, VĚŠTÍHO POŠTRAŠIT A POTŘEBOVALI UKÁZKOVÝ PŘÍPAD, A TAK ŠLI PO TĚCHTO FIRMÁCH. V JEJÍ CELE BYLO 46 ŽEN.

V CELE:

BYLO TO JAKO JET METREM VE ŠPÍČCE, AŽ NA TO, ŽE NEBYLO KDE VYSTOUPIT.

PRVNÍ DNY JEN PSALA. SCHOULILA SE A PSALA NASLADLÉ DOPISY ALEXEJOVI. NEHODLALA JE NIKDY ODESLAT. UDRŽOVALY JI PŘI SMYSLECH.

PŘIKÁZANÍ:
-NELITUJ SE.
-NEPLAČ.
-NEMYSLI NA SVŮJ ŽIVOT VENKU.
-USMÍVEJ SE.
-POČKÁ NA TEBE.
-NEOPUŠTÍ TĚ.
-MILUJE TĚ.

VŠEM SE OPAKOVANĚ ZDÁ TENTÝŽ SEN: SNAŽÍ SE NĚKOMU ZATELEFONOVAT, ALE NEMŮŽOU SE DOVOLAT...

PRACOVNÍ LIST 1C

VĚTŠINA ŽEN V CELE NEDĚLALA NIC, CO BY BYLO NEZÁKONNĚJŠÍ NEŽ TO, CO DĚLAL KAŽDÝ PODNIK V ZEMI, TOTÉŽ DVOJÍ ÚČETNICTVÍ, JEŽ MUSELA VÉST KAŽDÁ FIRMA, KTERÁ CHTĚLA PŘEŽÍT.

DOPIS: „JEDINÝ ZPŮSOB, JAK SE UDRŽET POHROMADĚ, JE VĚDĚT, ŽE NA MĚ NĚKDO ČEKÁ...“

OBVYKLÝM VÝCHODISKEM, JAK SE DOSTAT Z VĚZENÍ, BYL ÚPLATEK. „DOBŘÍ PRÁVNÍCI“ MĚLI TY SPRÁVNÉ KONEXE A VĚDĚLI, KOMU V JUSTICI A NA MINISTERSTVU ZAPLATIT. MUSELI JSTE NAJÍT TOHO, KDO SKUTEČNĚ ROZHODUJE.

„...UŽ SE ZASE BOJÍM. NA CO BYCH SE MĚLA PŘIPRAVOVAT? NA NEJHORŠÍ? MĚLA BYCH SE SE VŠEMI ROZLOUČIT?“

PO 6 MĚSÍCÍCH JANU OPĚT VZALI K SOUDU

PRACOVNÍ LIST 1D

JANA NAŠLA NOVÉHO PRÁVNÍKA JEVGENIJE ČERNOUSOVA

BYL TO BÝVALÝ POLICISTA. DŘÍV CHYTÁVAL ZLOČINCE A TEĎ RÁD CHYTÁ POLICISTY. SLOUŽIL V AFGHÁNISTÁNU A V OSETII A NĚCO SE MU Z TOHO PŘEHODILO V HLAVĚ. ZE VŠEHO NEJRADĚJI CHODÍVAL DO ZDÁNLIVĚ PROHRANÝCH SOUBOJŮ. JEHO PLÁN BYL VYVOLAT VELKÝ ROZRUCH.

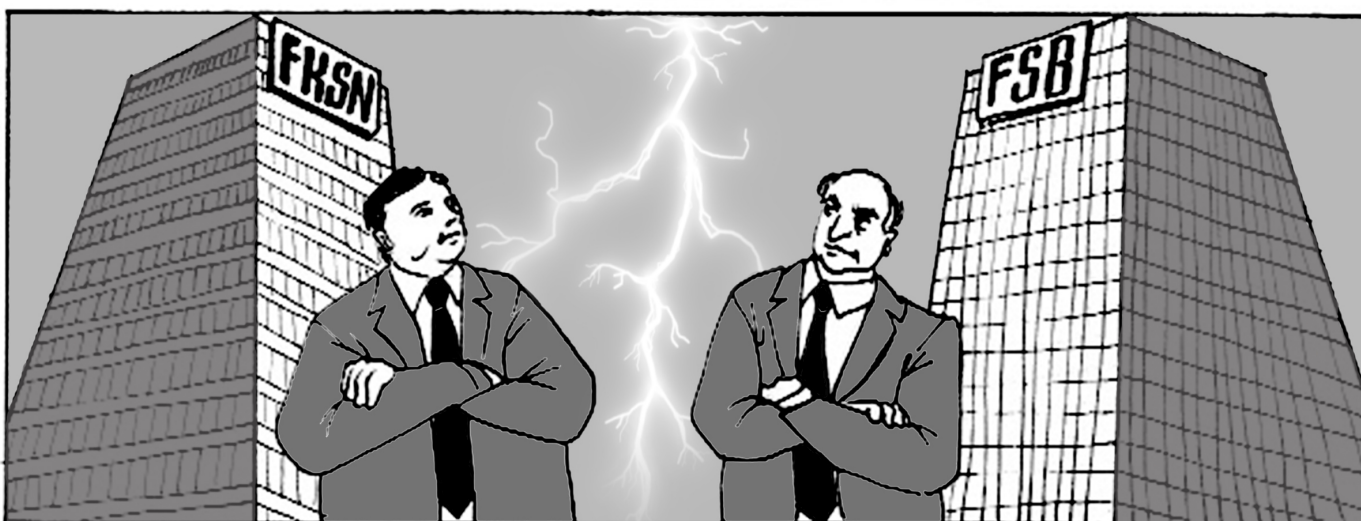

ČAS BĚŽÍ A NIC SE NEDĚJE. JEJÍ ÚKOL BYL ZŮSTAT PŘI SMYSLECH. FINTA SPOČÍVALA V TOM BÝT POŘAD NĚČÍM ZANEPRÁZDNĚNÁ: PSÁT DOPISY, ČÍST NOVINY, UČIT SE ANGLICKY, DĚLAT KLIKY...

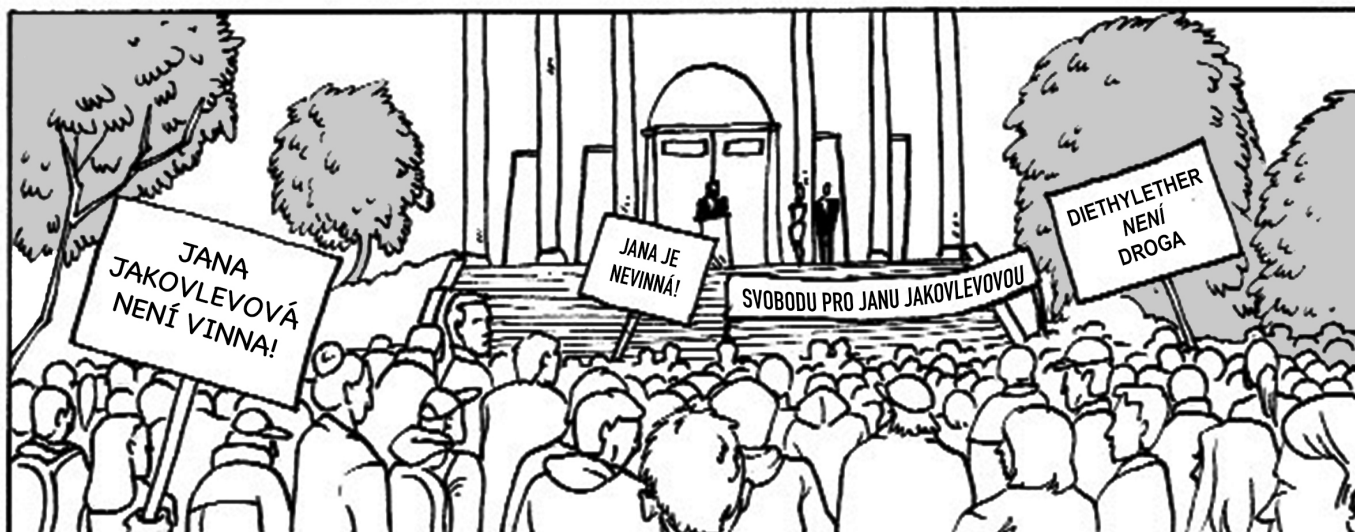
NA MYŠLENKU, ŽE BY MOHLO JÍT O NĚCO VĚTŠÍHO, JI PŘIVEDLA GALJA. GALJA BYLA POKLADNÍ V LÉKárnĚ.

JANA BYLA ZATČENA, ABY SLOUŽILA JAKO ODSTRAŠUJÍCÍ PŘÍKLAD. **FKSN** VEDENÁ **VIKTOREM ČERKESOVEM** SE SNAŽILA ZMOCNIT CHEMICKÉHO A FARMACEUTICKÉHO PRŮMYSLU. U ŘADY CHEMIKÁLÍ SE PŘES NOC ZMĚNIL STATUS Z CHEMICKÝCH LÁTEK NA NARKOTIKA. CÍLEM BYLO ZÍSKAT MOC NAD OBCHODEM S DANÝMI LÁTKAMI. JANA SE MĚLA HOUPAT NA ŠIBENICI JAKO VAROVÁNÍ VŠEM, KTEŘÍ NEBUDOU SOUHLASIT S FKSN.

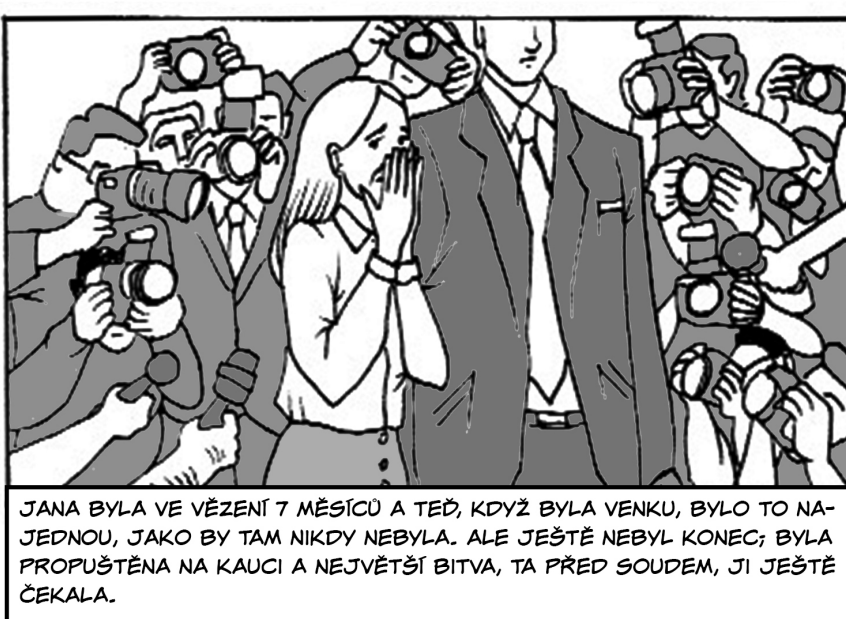

JENŽE VIKTOR ČERKESOV MĚL NEPŘÁTELE. BYL JÍM **NIKOLAJ PATRUŠEV**, ŠÉF **FEDERÁLNÍ SLUŽBY BEZPEČNOSTI (FSB)**. OBA BÝVALÍ PRACOVNÍCI **KGB** (KOMUNISTICKÉ TAJNÉ SLUŽBY) SPOLU BOJOVALI O MOC A PŘÍZEŇ PREZIDENTA.

PRACOVNÍ LIST 1E

JANIN PRÁVNÍK ORGANIZOVAL DEMONSTRACE A PATRUŠEV V ČELE FSB SE POSTARAL O TO, ABY DEMONSTRACE NEBYLY POTLAČENY A ABY O NICH REFEROVALY TY SPRÁVNÉ NOVINY A TELEVIZE.

JANA BYLA VE VĚZENÍ 7 MĚSÍCŮ A TEĎ, KDYŽ BYLA VENKU, BYLO TO NAJEDNOU, JAKO BY TAM NIKDY NEBYLA. ALE JEŠTĚ NEBYL KONEC; BYLA PROPUŠTĚNA NA KAUCI A NEJVĚŠÍ BITVA, TA PŘED SOUDEM, JI JEŠTĚ ČEKALA.

PRACOVNÍ LIST 1F

ZA NĚKOLIK TÝDNŮ BYL SOUD. V PODSTATĚ STÁL U SOUDU DIETHYLETHER.

JANA U SOUDU VYHRÁLA. DIETHYLETHER BYL ZASE LEGÁLNÍ. ZALOŽILA NEZISKOVOU ORGANIZACI POD JMÉNEM **PODNIKATELSKÁ SOLIDARITA** A POMÁHÁ FIRMÁM, KTERÉ SE DOSTANOU DO STEJNÝCH POTÍŽÍ JAKO ONA.

DROBNÍ PODNIKATELÉ ČELÍCÍ VYKONSTRUOVANÝM OBVINĚNÍM MAJÍ VŽDY VE TVÁŘI VÝRAZ NAPROSTÉHO ZMATKU. JANA K NIM PŘICHÁZÍ A UTĚŠUJE JE. KDYŽ JI VIDÍ, UKLIDNÍ SE. PŘINAŠÍ, KDYŽ NE NADĚJI NA SPRÁVEDLNOST, TAK ASPOŇ PŘISLIB ZDRAVÉHO ROZUMU.

MEZITÍM SE NA VÝŠINÁCH KREMELSKÉHO OLYMPU ROZHOŘELA ROZHODUJÍCÍ BITVA. O VÁLCE MEZI ČERKESOVEM A PATRUŠEVEM SE ZAČALO MLUVIT JAKO O „VÁLCE ČEKISTŮ“. OBĚ AGENTURY SE ZAČALY VZÁJEMNĚ ZATÝKAT. **A KDE JE PREZIDENT?** NEDOKÁŽE UDRŽET SVÉ KLANY POD KONTROLOU? ŽE BY SE MU MOC VYMYKALA Z RUKOU? NE. JEN ČEKAL NA SVOU CHVÍLI. NETRVALO TO ANI TÝDEN A OBA PŘIŠLI O FUNKCE.

Komiks vznikl se svolením Petera Pomerantseva (Pomerantsev, P.: *Nic není pravda, všechno je možné*. Surreálné srdce nového Ruska. Dokořán, s. r. o., 2016, str. 90 -115.) Kresba: My Linh Nguyen.

PRACOVNÍ LIST 2

1. Odmítání demokratických pravidel nebo jejich zpochybňování

1. Ochota porušovat ústavou daná základní pravidla.
2. Snaha prosadit nedemokratická pravidla (rušení voleb, porušování ústavy, zakazování organizací nebo omezování základních občanských a politických práv).

2. Popírání legitimacy politických oponentů

1. Soupeři jsou popisováni jako podvratné živly nebo nepřátelé stávajícího ústavního pořádku.
2. Soupeři jsou představováni jako existenční hrozba buď pro národní bezpečnost, nebo převažující způsob života.
3. Soupeři jsou bez jakýchkoliv důkazů popisováni jako zločinci.
4. Soupeři jsou bez jakýchkoliv důkazů označováni za tajné agenty.

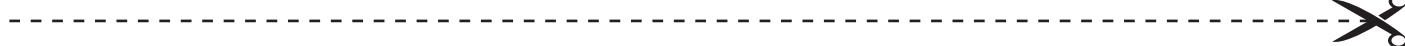
3. Tolerance nebo povzbuzování násilí

1. Mají vazby na ozbrojené gangy, polovojenské síly, milice nebo jiné organizace, které se podílejí na nezákonném násilí.
2. Jsou financovány nebo podporovány davové útoky na oponenty.
3. Mlčky je podporováno násilí stoupenců tím, že není jasně odsouzeno a potrestáno.
4. Jsou oceňovány a (mlčky) schvalovány akty politicky motivovaného násilí, ke kterým došlo v minulosti nebo jinde ve světě.

4. Připravenost omezovat občanská práva oponentů včetně médií

1. Jsou podporovány zákony nebo politika, které prosazují omezování občanských svobod (nejčastěji zákony o hanobení národa, rozšiřování možností žalob pro urážku na cti nebo pomluvu nebo zákony omezující protestní akce a kritiku vlády nebo současné garnitury).
2. Vyhrožování tresty kritikům v konkurenčních stranách, občanské společnosti a médiích.
3. Vychvalování represivních opatření přijatých jinými vládami, ať už v minulosti, nebo současnosti.

(Krácený a volný překlad podle: Levitsky, S., Ziblatt, D.: *How democracies die*. Crown Publishing, New York, 2018.)

PRACOVNÍ LIST 3

Všechna naše drobná rozhodnutí jsou vyjádřením občanské vůle, zvýšením či oslabením pravděpodobnosti toho, jestli se i v budoucnu budou konat svobodné a spravedlivé volby. V každodenní politice mají všechna naše slova a gesta – stejně jako mlčení a nečinnost – nesmírnou váhu.

(Snyder, T.: *Tyranie: 20 lekcí z 20. století*. Paseka, Prostor, 2017, str. 27.)